

مقاله پژوهشی

بررسی گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در بستر توسعه فردی در دانش

آموزان عضو هلال احمر و غیر عضو^۱

برزو امیرپور^۲، نوشین درخشان^۲ و فردوس محمدی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۲۸

چکیده

در سازمان‌ها جذب منابع انسانی داوطلب که از قابلیت بالایی در توسعه فردی برخوردار هستند، سهم مهمی در سرمایه‌های اجتماعی و اقتصادی جامعه دارند. با توجه به این که یکی از منابع اصلی و پیش‌شرط‌های مشارکت‌های داوطلبانه گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب است، پژوهش حاضر با هدف مقایسه نیم‌رخ گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در بستر توسعه فردی در میان دانش‌آموزان عضو و غیرعضو هلال احمر اجرا شد. این پژوهش توصیفی-مقطعی از نوع علی مقایسه‌ای بود. نمونه آماری تشکیل شده بود از ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر پاره در سال تحصیلی ۴۰۰-۱۳۹۹ که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به پرسشنامه گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب (کجیاف و همکاران، ۱۳۸۹) پاسخ دادند. داده‌های پژوهش با استفاده از نرم افزار SPSS-25 و روش آماری واریانس چند متغیری مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان دادند نمره کل گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در دانش‌آموزان داوطلب برابر با ۱۵۶ و میانگین مولفه‌های گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب جمعی، گمنام، موقعیت بحرانی، هیجانی، متابعت‌آمیز و نوع‌دوستانه به ترتیب برابر با ۲۵/۶۳، ۳۲/۱۴، ۱۹/۲۳، ۲۱/۲۵، ۳۵/۷۳ و ۲۲/۵۹ بود. در حالی که، این نمرات در دانش‌آموزان غیر عضو برابر با ۱۱۹، ۱۹/۸۳، ۲۲/۳۱، ۱۵/۳۹، ۱۸/۱۹، ۲۳/۷۱ و ۱۹/۷۳ حاصل شد. همچنین، نتایج تحلیل واریانس نشان دادند نمرات گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب دانش‌آموزان داوطلب به طوری معنی‌داری بالاتر از میانگین کل نمرات افراد غیرداوطلب جمعیت هلال احمر $p < 0.05$ بود. به طور کلی، نهادهای عمومی غیردولتی همانند هلال احمر جهت نیل به اهداف بشردوستانه خود، نه تنها لازم است افراد واجد گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در رفتار یاری‌رسانی را جذب نمایند، بلکه با فراهم‌سازی بسترهای توسعه انسانی در نگهداشت آنان تلاش کنند.

واژگان کلیدی: توسعه فردی، رفتار جامعه‌پسند، نوع‌دوستی، هلال احمر، دانش‌آموز.

طبقه‌بندی موضوعی: D64, I15, I12, I19

۱. کد DOI مقاله: 10.22051/IJOSED.2023.40698.1016

۲. استادیار، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. Email: borzooamirpour@pnu.ac.ir

۲. استادیار، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول) Email: noushin.derakhshan@pnu.ac.ir

۳. دانش آموخته کارشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. Email: pnu.derakhshan@gmail.com

مقدمه و طرح مسأله

داوطلبان^۱ در گروه‌های غیرانتفاعی نیروی کار ارزشمندی هستند (گی و همکاران^۲، ۲۰۲۲)، و کار داوطلب امتیازات بالایی برای جامعه و خود داوطلب به ارمغان خواهد داشت. علاوه بر این، فعالیت‌های داوطلبانه سهم و نقش مهمی در سرمایه‌های اجتماعی و اقتصادی جامعه ایفا می‌کنند. با توجه به کمک اقتصادی داوطلبان به جامعه، تعدادی از سازمان‌ها رفع نیازهای خود را بر مبنای یاری‌رسانی داوطلبان پایه‌ریزی کرده‌اند؛ از این رو درک بهتر و درنهایت بهبود تجربه داوطلبان از اهمیت زیادی برخوردار است (دهقان و همکاران، ۱۳۹۹). مادامی که سازمان‌ها بجای جستجوی کسب سود و تقسیم بین اعضا، با اهداف محدودتر و مبتنی بر نیت‌های خیرخواهانه و بشردوستانه، با دلیل انعطاف‌پذیری بالا و بهره‌جستن از نیروی انسانی داوطلب و هزینه‌های پایین قادر به پیگیری اهداف بزرگی در تحقق توسعه یک کشور هستند، طبیعی است که سازمان‌های دولتی قسمتی از کار را به ارگان‌های محلی احاله نمایند. تقویت ارگان‌ها و سازمان‌های محلی در حالت عدم تمرکز، یکی از شیوه‌های مهم افزایش مشارکت و وفاق اجتماعی در مسائل اجتماعی، اداری، عمرانی و سیاسی است. یکی از حوزه‌های این مشارکت داوطلبانه مردم، حضور در فعالیت‌های جمعیت هلال‌احمر است. که به‌عنوان یک‌نهاد عمومی غیردولتی که فعالیت‌های برون‌مرزی و امدادسانی پرشماری دارد، موردتوجه است. اهمیت جذب و ماندگاری نیروی انسانی داوطلب و مشارکت‌های مردمی به‌اندازه‌ای است که همه تلاش‌ها و فعالیت‌های جمعیت هلال‌احمر متکی به آن تعریف‌شده است (عمادی و همکاران، ۱۴۰۰).

از دیدگاه کلان، گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب^۳ یا رفتار جامعه‌پسند به‌عنوان میزان تمایل یا اقدام یک جامعه خاص به رفتار جامعه‌پسند که در بستر شبکه‌های اجتماعی بازتاب می‌یابد، تعریف می‌شود. با این وجود، رفتارهای اجتماعی مطلوب^۴ طیف وسیعی از اقداماتی را که به نفع یک یا چند نفر به‌غیراز خود شخص است، از جمله، یاری‌رسانی، متابعت،

1 . Volunteers

2 . Gui., Tsai., & Carroll

3 . prosocial tendencies

4 . Pro-social behaviors

اشتراک‌گذاری منابع و منافع برای دیگران بدون چشم‌داشت و همکاری کردن داوطلبانه را در بر می‌گیرد (یی و همکاران^۱، ۲۰۲۰).

انسان‌ها به‌طور غیرمعمولی گونه‌های اجتماعی هستند، و به رفتارهای اجتماعی مطلوب گرایش دارند به‌نحوی که یک فرد برای بهبود رفاه فرد دیگر به مراقبت‌گری، همکاری و اقدامات پرهزینه یا مخاطره‌آمیز دست می‌زند (مارش و همکاران^۲، ۲۰۲۱). گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب^۳ باهدف بهبود شرایط دریافت‌کننده کمک انجام می‌شود و انگیزه شخصی که اقدام به چنین کاری می‌کند، انجام تعهدات شغلی نیست. از طرفی، دریافت‌کننده کمک نیز یک سازمان محسوب نمی‌شود بلکه یک انسان است. این گرایش‌ها مشتمل بر گرایش‌های نوع‌دوستانه، متابعت‌آمیز، هیجانی، بحرانی و گمنام هستند. گرایش نوع‌دوستانه، یاری‌رسانی داوطلبانه به دیگران بدون انتظار پاداش؛ گرایش متابعت‌آمیز، کمک به دیگران به دنبال تقاضای کلامی یا غیرکلامی از سوی آن‌ها؛ گرایش هیجانی، کمک به دیگران تحت شرایط هیجانی؛ گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب بحرانی، کمک‌هایی است که در شرایط بحرانی از افراد دیده می‌شود و منظور از گرایش گمنام، عبارت است از کمک به دیگران بدون این‌که افراد از آن مطلع شوند (طالقانی و همکاران، ۱۳۹۸).

در متون جدیدتر، این گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب تحت عنوان رفتار جامعه‌پسندانه^۴ و جامعه‌پسندی در کانون توجه پژوهشگران واقع شده است. عرصه مطالعات حوزه جامعه‌پسندی در حال شکوفایی است، بااین‌حال، پژوهشگران در مورد تعریف رفتار جامعه‌پسندی توافقی ندارند. برخی از تعاریف برنیت‌ها تأکید دارند که آن را طیف وسیعی از اقدامات می‌دانند که به سود یک یا چند نفر غیر از خود شخص است. برخی دیگر به پیامدها توجه دارند و رفتار جامعه‌پسندی را هر عملی در نظر می‌گیرند که به نفع دیگری است. در توصیف دیگر هر دو جنبه نیت‌ها و پیامدها ملاحظه شده است و از آن به‌عنوان رفتار داوطلبانه، از روی نیت منتج به منافع برای دیگری یاد شده است. علاوه بر این، توصیف دیگری که متمرکز بر بافت اجتماعی است، در ارتباط با رفتار جامعه‌پسندی به‌کاررفته و بر اساس آن رفتار جامعه‌پسندی، عملی است که توسط جامعه فرد با ارزش تلقی می‌شود.

1 . Ye., Long., Liu & Xu.

2 . Marsh., Marsh., Lee & Hurlmann

3 . Prosocial Tendencies

4. Prosociality

در نهایت دریانی فراگیر، رفتار جامعه‌پسند با توجه به نیت‌ها، پیامدها و بافت اجتماعی نشان‌دهنده طیف وسیعی از اعمال است که توسط بخش با اهمیتی از اجتماع یا یک گروه اجتماعی اساساً برای افراد دیگر مفید تلقی می‌شود (فاتایگر و همکاران، ۲۰۲۲).

رفتارهای جامعه‌پسند به‌طور کلی به رفتارهایی گفته می‌شود که باهدف رساندن منفعت دیگران انجام می‌شود این نوع از گرایش‌های رفتاری در اوایل زندگی ظاهر می‌شوند و در طول دوران نوجوانی افزایش می‌یابد اگرچه رفتارهای جامعه‌پسند اغلب به‌عنوان یک مفهوم فراگیر و همگن تصور می‌شوند، اما می‌توان آن‌ها را به انواع ظریف‌تر، مانند یاری‌رسانی، به اشتراک‌گذاری منافع، و اعمال داوطلبانه تفکیک کرد (وونگ، و همکاران^۱، ۲۰۲۱). در ادبیات پژوهش، عمل جامعه‌پسندی سازه‌ای چندبعدی و در سطوح رفتاری، عاطفی و ازجمله نگرشی جای می‌گیرد. در سطح نگرشی شامل ارزش‌های اجتماعی است که به ابعادی چون خیرخواهی و نگرش‌های مثبت به دیگران معطوف است (برادران و رنجبری نوشری، ۱۴۰۰). اگرچه این مجموعه رفتارها توسط فعل و انفعالات پیچیده بین مدارهای عصبی متعددی که به‌طور هماهنگ عمل می‌کنند، اداره می‌شوند، اما رفتارهای جامعه‌پسندانه برای مشارکت گروهی که تجربه زندگی را غنی‌تر و شانس بقا را افزایش می‌دهد، ضروری است (والش و همکاران، ۲۰۲۱).

اگرچه نقش عامل انسانی در پیشبرد امور جامعه، دارای اهمیتی خاص است و مؤثرترین رکن تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌رود، اما پیشرفت‌های اقتصادی و اجتماعی مستلزم توجه ویژه به منابع انسانی توسط سازمان‌های دولتی و غیردولتی است (عقیلی و همکاران، ۱۳۹۹). در نتیجه، کشوری که نتواند مهارت‌ها و دانش مردمش را توسعه دهد و از آن در اقتصاد ملی به نحو مؤثری بهره‌برداری کند، قادر نیست هیچ‌چیز دیگری را توسعه بخشد اجرای آموزش و توسعه نیروی انسانی سبب می‌شود تا افراد بتوانند متناسب با تغییرات سازمانی و محیط، به‌طور مؤثر فعالیت‌هایشان را ادامه داده و بر کارایی و اثربخشی خود بیفزایند این موضوع تحت عنوان توسعه فردی^۲ در مدیریت منابع انسانی بحث می‌شود که در طرح توسعه فردی به دلیل توجه هم‌زمان به نیازها و اهداف شخصی افراد و اهداف سازمان‌ها، می‌تواند یکی از سودمندترین و کارآمدترین روش‌ها در جلب مشارکت کارکنان

1. Wong, Konishi., & Kong
2. individual development

و داوطلبان و ایجاد انگیزه و کارایی آموزش‌های آنان باشد. این طرح در واقع نوعی بسترسازی از طریق تعلیم و آموزش است و سندی است که سازمان‌ها را متعهد به ایجاد فرصت‌های یادگیری و ارتقای فرد می‌سازد. طرح توسعه فردی به معنی پذیرش سهمی مهم و مؤثر برای فرد در یادگیری و پرورش استعدادهايش از طریق مراحل ارزیابی، عکس‌العمل و انجام اقدامات اصلاحی است طرح توسعه فردی یک برنامه‌ریزی مدون و مکتوب در جهت توسعه و رشد افراد است و به‌مثابه یک ابزار ارتباطی و یک نقشه راه است. تصویر وضعیت موجود و ترسیم وضع مطلوب (نامخواه سرکندی و همکاران، ۱۳۹۸). با این وجود، سازمان به‌خوبی نسبت به این موضوع لازم است اشراف داشته باشند که مسیر رشد و توسعه آن‌ها از طریق تحول و توسعه نیروهای انسانی‌شان قابل‌ردیابی و تحقق است. بنابراین، تعهد سازمان‌ها به آموزش مداوم منابع انسانی در کنار ویژگی‌های چون جامعه‌پسندی و گرایش به رفتارهای مطلوب اجتماعی، بستر خود مسئولیت‌پذیری و تعهد به اهداف سازمانی را در اعضا موجب می‌شود.

در پیوند با ادبیات پژوهش و شواهد نظری، این مطالعه باهدف پاسخ به نارسایی پژوهش‌های داخلی در زمینه نقش خصیصه گرایش به رفتارهای مطلوب اجتماعی در دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم در تمایل داوطلبانه برای عضویت در سازمان هلال احمر انجام شد. با عنایت به آنچه در جهت معرفی متغیرهای پژوهش در مقدمه به عمل آمد در این مطالعه سعی شده است در بستر توسعه فردی، گرایش به رفتارهای اجتماعی مطلوب در دانش‌آموزان عضو و غیرعضو جمعیت هلال احمر مورد بررسی و مقایسه قرار گیرد.

پیشینه نظری و عملی پژوهش:

یائو و انرایت^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان رفتار اجتماعی مطلوب و طبقه اجتماعی در اوایل نوجوانی: نقش‌های میانجی عوامل خانوادگی و مدرسه به این نتیجه دست یافتند که طبقه اجتماعی پایین تأثیر منفی بر رفتار اجتماعی مطلوب و جامعه‌پسندی افراد شرکت‌کننده در پژوهش دارد. همچنین، عوامل خانوادگی چون ابراز هیجانی مثبت در

خانواده و رابطه بین معلم- دانش‌آموزان و حمایت همسالان در این ارتباط بین رفتار اجتماعی مطلوب و طبقه اجتماعی نقش میانجی را ایفاء می‌کنند.

ریکاردو و همکاران^۱ (۲۰۱۲) یک تحلیل عاملی از ابعاد شش‌گانه رفتار اجتماعی مطلوب برای کودکان را بر اساس مقیاسی ۲۱ ماده‌ای ارائه دادند. این ابعاد شش‌گانه عبارت بودند از رفتار اجتماعی مطلوب جمعی^۲ با سه ماده (به‌عنوان نمونه، وقتی مردم مرا می‌بینند، می‌توانم به بهترین شکل به دیگران کمک کنم)؛ گمنام^۳ با چهار ماده (به‌عنوان نمونه، من فکر می‌کنم کمک به دیگران بدون این‌که آن‌ها بدانند بهترین نوع موقعیت است)؛ در موقعیت بحرانی یا وخیم^۴ با سه ماده (به‌عنوان نمونه، من تمایل دارم به افرادی کمک کنم که در بحران یا نیاز واقعی هستند)؛ هیجانی^۵ با پنج ماده (به‌عنوان نمونه، زمانی که شرایط به‌شدت هیجانی است به کمک به دیگران بهترین پاسخ را می‌دهم)؛ متابعت آمیز^۶ با دو ماده (به‌عنوان نمونه، وقتی افراد دیگر از من تقاضای کمک به آن‌ها را دارند، دریغ نمی‌کنم) و نوع‌دوستانه^۷ با چهار ماده (به‌عنوان نمونه، من اغلب کمک می‌کنم حتی اگر فکر نمی‌کنم از یاری‌رسانی چیزی به دست بیاورم).

در یک بررسی با عنوان روابط بین استرس، راهبردهای مقابله‌گری و رفتار اجتماعی مطلوب در دانشجویان مکزیکی ایالات‌متحده، که توسط موت-الیسون و همکاران^۸ (۲۰۲۲) اجرا شد، نتایج حاکی از آن بود که استرس دانشجویان مکزیکی ایالات‌متحده به‌طور غیرمستقیم با رفتار اجتماعی مطلوب آن‌ها از طریق راهبردهای مقابله فعال و اجتنابی مرتبط بود. و گرایش به رفتارهای اجتماعی مطلوب به‌عنوان یکی از راهبردهای کاهش استرس در دانشجویان مشارکت‌کننده در پژوهش معرفی شده بود.

از دیدگاه کلان، گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب^۹ یا رفتار جامعه‌پسند به‌عنوان میزان تمایل یا اقدام یک جامعه خاص به رفتار جامعه‌پسند که در بستر شبکه‌های اجتماعی

1. Richaud., Mesurado., & Cortada.

2. Public

3. Anonymous

4. Dire

5. Emotional

6. Compliant

7. Altruism

8. Memmott-Elison., Yu., Maiya ., Dicus., & Carlo.

9. prosocial tendencies

بازتاب می‌یابد، تعریف می‌شود. با این وجود، رفتارهای اجتماعی مطلوب^۱ طیف وسیعی از اقداماتی را که به نفع یک یا چند نفر به غیر از خود شخص است، از جمله، یاری‌رسانی، متابعت، اشتراک‌گذاری منابع و منافع برای دیگران بدون چشم‌داشت و همکاری کردن داوطلبانه را در بر می‌گیرد (ی و همکاران^۲، ۲۰۲۰). با عنایت به آنچه در جهت معرفی متغیرهای پژوهش در مقدمه به عمل آمد در این مطالعه سعی شده است در بستر توسعه فردی، گرایش به رفتارهای اجتماعی مطلوب در دانش‌آموزان عضو و غیرعضو جمعیت هلال‌احمر مورد بررسی و مقایسه قرار گیرد.

ون درگراف و همکاران^۳ (۲۰۱۸)، رفتار اجتماعی مطلوب را در دوره نوجوانی بر اساس جنسیت و ارتباط آن با همدلی را بررسی نمودند. در این پژوهش گزارش شده است که پرورش رفتارهای جامعه‌پسندی و اجتماعی مطلوب در نوجوانان بیشتر مبتنی بر هیجان‌های اخلاقی^۴ است تا ساختارهای اخلاقی^۵. همچنین، افزایش رفتارهای جامعه‌پسندی بیشتر در اواسط نوجوانی و در دختران دو سال زودتر (بین سنین ۱۳ تا ۱۶ سالگی) از پسران (بین ۱۴ تا ۱۷ سالگی) اتفاق می‌افتد. در این مطالعه، در تبیین این تفاوت جنسیتی در پرداختن به رفتارهای اجتماعی مطلوب به رشد سریع‌تر قشر مغز و کارکرد عقلانی و اجتماعی-شناختی^۶ در اوایل نوجوانی در دختران اشاره شده است.

لامپردیس و پاپاستیلیانو^۷ (۲۰۱۷) به بررسی ارتباط میان گرایش به رفتارهای اجتماعی مطلوب و جهت‌گیری به فردگرایی و جمع‌گرایی^۸ پرداختند. بر اساس نتایج این پژوهش که بر روی دانشجویان اجرا شده بود، جمع‌گرایی در مقایسه با فردگرایی ارتباط مثبت و قوی با درگیر شدن به رفتارهای اجتماعی مطلوب داشته است و این رفتارها در دانشجویان دختر بیشتر از دانشجویان پسر گزارش شده است.

آیتاک و کارتال^۹ (۲۰۱۶) در یک مطالعه مقایسه‌ای، گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در میان دانشجویان دختر و پسر را بررسی کردند. نتایج حاکی از تفاوت معنی‌دار این گرایش

-
- 1 . Pro-social behaviors
 - 2 . Ye., Long., Liu & Xu.
 - 3 . Van der Graaff., Carlo., Crocetti., Koot., & Branje.
 - 4 . moral emotions
 - 5 . moral cognitions
 - 6 . intellectual and social-cognitive functioning
 - 7 . Lampridis & Papastylanou
 - 8 . orientation towards individualism-collectivism
 - 9 . Aytaç., & Kartal.

در دختران نسبت به دانشجویان پسر در مؤلفه‌های رفتارهای اجتماعی مطلوب در موقعیت بحرانی، جمعی و هیجانی بود.

از آنجایی که تأثیرات آشنا و ناشناس بودن فرد نیازمند به یاری‌رسانی و حمایت بر رفتار اجتماعی مطلوب در بین افراد متفاوت است، مسورادو و همکاران^۱ (۲۰۲۲) مقیاسی سه مؤلفه‌ای برای سنجش رفتار جامعه‌پسندی نسبت افراد غریبه، دوستان و خانواده را اعتباریابی کردند.

یکی از مهارت‌های شناختی اجتماعی ضروری برای ادامه زندگی جمعی و برقراری تعاملات موفق، دیدگاه‌گیری اجتماعی^۲ است. این دیدگاه به فرد امکان می‌دهد در حالی که هویت و یگانگی خود را حفظ می‌کند، با فرد دیگری همدلی کند و مسائل را از دید او ببیند. به عبارت دیگر، گویی که فرد با کفش دیگری راه می‌رود و از پشت عینک او دنیا را می‌بیند و به سطح بالایی از حساسیت همدلانه نائل می‌شود (محقق و همکاران، ۱۳۹۵).

احمدی (۱۳۸۸) تمایل به نوع دوستی و عوامل مؤثر بر آن را در میان ۳۸۶ نفر از جمعیت ۱۵ تا ۶۵ سال شهر یاسوج مورد مطالعه قرار دادند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، مسئولیت اجتماعی که به شکل الزام و تعهد درونی در مقابل دیگران تجلی می‌یابد و تحلیل هزینه - پاداش یا محاسبه سود و ضرر بر نوع دوستی مؤثر است اما، همدلی به معنای درک عواطف دیگران و خود را جای آنها قرار دادن، تأثیری بر نوع دوستی نداشته است. از میان متغیرهای جمعیت‌شناختی، جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات و قومیت افراد تأثیری بر نوع دوستی و یاری‌رسانی به افراد در موقعیت‌های عادی و اضطراری به عنوان یک گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب نداشته است.

نوئین و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود با نمونه آماری متشکل از جانبازان جنگ شهر اصفهان نشان دادند که میان سطح استدلال اخلاقی و میزان گرایش به رفتارهای مطلوب اجتماعی، همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

گلچین و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان "تحلیل تجربی رابطه عوامل اجتماعی با گرایش به رفتارهای نوع‌دوستانه (مورد مطالعه: شهروندان همدان)"، نشان دادند با افزایش میزان احساس انومی شهروندان و افزایش در شهرگرایی و فردگرایی، میزان گرایش به

1. Mesurado., Guerra., De Sanctis., & Rodriguez.
2. Social Perspective Taking

رفتارهای نوع‌دوستانه کاهش می‌یابد. در مقابل، هرچه میزان دین‌داری، اعتماد اجتماعی، خوشایندی تجربه‌های گذشته‌ی افراد از باری‌رسانی، مسؤلیت‌پذیری اجتماعی و همدلی شهروندان بیشتر باشد، گرایش به انجام رفتارهای نوع‌دوستانه نیز بالاتر خواهد بود. این یافته‌ها مؤید نظرات ذکر شده در مصاحبه‌های مقدماتی و ادبیات نظری موجود در این حوزه است.

معمدی (۱۳۹۸) در پژوهشی به پیش‌بینی رفتار جامعه‌پسند در سالمندان بر اساس رابطه با خداوند و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پرداخته است. نتایج نشان داد سالمندانی که ارتباط ضعیفی با خدا داشتند به طور معنی‌داری نسبت به کسانی که ارتباط بالا یا حتی ارتباط متوسطی با خدا داشتند، رفتار جامعه‌پسند پایین‌تری داشتند. همچنین وقتی در قالب یک مدل رگرسیون تاثیر متغیرهای مختلف بر رفتار جامعه‌پسند مطالعه شد، مشاهده شد که متغیرهای ارتباط با خدا و تحصیلات تاثیر معنی‌داری بر رفتار جامعه‌پسند داشتند. این نیز بدان معنی است که کسانی که با خداوند ارتباط قوی‌تری داشته و از سطح تحصیلات بالاتری برخوردار بوده‌اند رفتار جامعه‌پسندتری داشته‌اند.

و سرانجام، در بررسی پیشینه‌های مرتبط با پژوهش، موسی بیگی و همکاران (۱۴۰۱) در بررسی خود تحت عنوان پیش‌بینی جامعه‌پسندی بر اساس سبک‌های تبادل اجتماعی و سبک فرزندپروری در دانشجویان، گزارش کردند که سبک فرزندپروری مقتدرانه، سبک‌های تبدالی انصاف و سرمایه‌گذاری افراطی می‌توانند، جامعه‌پسندی را تبیین و توجیه نمایند.

بر اساس پیشینه پژوهش می‌توان استنباط نمود گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب، سازه‌ای چندعلیتی است که از زمینه‌های متعددی می‌تواند متأثر شود. با این حال، هر چند در چهار دهه گذشته، پژوهشی در مورد رفتار اجتماعی مطلوب و عوامل مؤثر بر آن توجه تعداد قابل ملاحظه‌ای از روانشناسان اجتماعی را به خود جلب کرده است، اما اطلاعات معدودی در ارتباط با این متغیر در دختران نوجوان گزارش شده است و یک خلاء پژوهشی در این زمینه مشاهده می‌شود. در این راستا، پژوهش حاضر به منظور کاهش ضعف و خلاء پیشینه پژوهش در ارتباط با گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در دختران نوجوان که بیشتر جمع‌گرا هستند تا فرداگرا، انجام شده است.

فرضیه پژوهش:

گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب و ابعاد آن بین دو گروه دانش‌آموزان بر اساس عضویت و عدم عضویت در جمعیت هلال احمر تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش:

پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای (پس رویدادی) قرار دارد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم در شهرستان پاوه در سال ۱۳۹۹-۴۰۰ بود. با روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۲۰۰ دانش‌آموز (۱۰۰ نفر عضو هلال احمر و ۱۰۰ نفر غیر عضو) انتخاب شد. برای مطالعات از نوع علی-مقایسه‌ای حداقل حجم نمونه در هر گروه ۳۰ نفر کفایت می‌کند (دلور، ۱۴۰۰)؛ اما به منظور افزایش توان تعمیم دهی نتایج در هر گروه تعداد ۱۰۰ نفر در نظر گرفته شد. گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در پژوهش حاضر، عبارت است از نمره‌ای که هر شرکت‌کننده در مقیاس گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب کارلو و همکاران (۲۰۰۳)، اعتباریابی شده توسط کجباغ و همکاران، (۱۳۸۹) کسب می‌کنند.

مقیاس گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب: این مقیاس در سال ۲۰۰۳ توسط کارلو و همکاران تدوین شده است. این مقیاس دارای ۲۳ سؤال با ۶ زیرمقیاس است. همان طور که در مقدمه پژوهش بیان شد، این ۶ مشتمل بر گرایش‌های جمعی، نوع‌دوستانه، متابعت‌آمیز، هیجانی، بحرانی و گمنام هستند. گرایش نوع‌دوستانه، یاری‌رسانی داوطلبانه به دیگران بدون انتظار پاداش؛ گرایش متابعت‌آمیز، کمک به دیگران به دنبال تقاضای کلامی یا غیرکلامی از سوی آن‌ها؛ گرایش هیجانی، کمک به دیگران تحت شرایط هیجانی؛ گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب بحرانی، کمک‌هایی است که در شرایط بحرانی از افراد دیده می‌شود و منظور از گرایش گمنام، کمک به دیگران، بدون این‌که افراد از آن مطلع شوند، است. اساساً برای ارزیابی خودگزارشی دهی در زمینه گرایش‌های اجتماعی افراد است. کارلو و همکاران (۲۰۰۳) ضرایب برازش مدل مناسبی را با استفاده از تحلیل عامل تأییدی در دانشجویان دانشگاه گزارش کرده‌اند. در مقیاس گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب فرم تجدیدنظر شده ۲ سؤال به مجموع سؤالات اضافه شده است. بر اساس گزارش کارلو و همکاران (۲۰۰۳) ۶ زیرمقیاس و ضریب آلفای کرونباخ آن‌ها عبارت‌اند از ۱-رفتارهای

اجتماعی مطلوب جمعی (۴ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸)، ۲- رفتارهای اجتماعی مطلوب گمنام (۵ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵)، ۳- رفتارهای اجتماعی مطلوب در موقعیت بحرانی و اضطراری (۳ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۳)، ۴- رفتارهای اجتماعی مطلوب هیجانی (۴ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۵)، ۵- رفتارهای اجتماعی مطلوب متابعت آمیز (۲ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۰) و ۶- رفتارهای اجتماعی مطلوب نوع دوستانه (۵ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۴) است.

ضرایب پایایی بازآزمایی در پژوهش کارلو و همکاران (۲۰۰۳) در فاصله دوهفته‌ای برای رفتارهای اجتماعی مطلوب جمعی (۴ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۵۶)، رفتارهای اجتماعی مطلوب گمنام (۵ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸)، رفتارهای اجتماعی مطلوب در موقعیت بحرانی و اضطراری (۳ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۳)، رفتارهای اجتماعی مطلوب هیجانی (۴ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲)، رفتارهای اجتماعی مطلوب متابعت آمیز (۲ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳) و رفتارهای اجتماعی مطلوب نوع دوستانه (۵ سؤال با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳) به دست آمده است. طیف پاسخ‌گویی به سئوال‌ات این مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (کاملاً من را توصیف می‌کند با نمره ۵ تا اصلاً من را توصیف نمی‌کند با نمره ۱) است. حداقل نمره‌ای که پاسخگو در این مقیاس کسب می‌کند، ۲۵ و حداکثر آن ۱۲۵ است. در ایران این مقیاس توسط کجباف، سجادیان و نوری در سال ۱۳۸۹ ترجمه و در بین گروهی از دانشجویان دانشگاه اصفهان هنجاریابی شده است. در مطالعه کجباف و همکاران (۱۳۸۹) پایایی کل مقیاس با ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۹ و زیرمقیاس‌های آن در دامنه‌ای بین ۰/۶۸ الی ۰/۷۴ گزارش شده است.

تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف استاندارد؛ پیش‌فرض‌های آماری شامل آزمون کولموگروف-اسمیرنف، آزمون شاپیرو-ویلکز، آزمون لوین، آزمون ام باکس و شیب خط رگرسیون؛ و آزمون تحلیل واریانس انجام شد. جهت تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۶ استفاده می‌شود.

یافته‌ها:

شرکت‌کنندگان حاضر در پژوهش از لحاظ سنی، در دامنه ۱۵ تا ۱۹ سال قرار داشتند، به نحوی که میانگین و انحراف معیار سن شرکت‌کنندگان به ترتیب برابر با ۱۷/۴۹ و ۰/۹۴

بود. نتایج جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که میانگین (و انحراف معیار) کل نمرات در مجموع ۶، گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در دانش‌آموزان گروه عضو جمعیت هلال‌احمر برابر با ۱۵۶/۵۷ (و ۲۷/۵۵) و در دانش‌آموزان گروه غیرعضو در جمعیت هلال‌احمر برابر با ۱۱۹/۱۶ (و ۲۲/۲۸) است. اطلاعات توصیفی مربوط به هر یک از زیرمقیاس‌های گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در افراد دو گروه به تفکیک در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در دانش‌آموزان عضو و غیرعضو در

هلال‌احمر				متغیرهای وابسته
غیر عضو هلال‌احمر		عضو هلال‌احمر		
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۵/۰۶۶	۱۹/۸۳	۵/۹۷۱	۲۵/۶۳	رفتارهای اجتماعی مطلوب جمعی
۶/۸۲۶	۲۲/۳۱	۶/۹۲۷	۳۲/۱۴	رفتارهای اجتماعی مطلوب گمنام
۳/۹۱۲	۱۵/۳۹	۳/۶۱۸	۱۹/۲۳	رفتارهای اجتماعی مطلوب در موقعیت بحرانی
۳/۲۰۲	۱۸/۱۹	۳/۳۰۹	۲۱/۲۵	رفتارهای اجتماعی مطلوب هیجانی
۲/۰۲۹	۲۳/۷۱	۵/۰۱۶	۳۵/۷۳	رفتارهای اجتماعی مطلوب متابعت‌آمیز
۱/۲۵۳	۱۹/۷۳	۲/۷۱۷	۲۲/۵۹	رفتارهای اجتماعی مطلوب نوع‌دوستانه
۲۲/۲۸۸	۱۱۹/۱۶	۲۷/۵۵۸	۱۵۶/۵۷	نمره کل گرایش به رفتار مطلوب اجتماعی

مأخذ: یافته‌های پژوهش

یکی از پیش‌فرض‌های لازم برای استفاده از آزمون‌های پارامتریک، پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمرات گروه یا گروه‌های نمونه در جامعه است. اساس این پیش‌فرض بر آن است که فرض می‌شود، توزیع نمرات در جامعه نرمال است و اگر در گروه‌های نمونه، کجی یا کشیدگی حاصل‌شده، به خاطر نمونه‌گیری تصادفی افراد بوده است. پیش‌فرض نرمال بودن در صورتی رد می‌شود که احتمال تصادفی بودن تفاوت میان توزیع گروه‌های نمونه و توزیع نرمال بودن نمرات در جامعه کمتر از ۰/۰۵ گردد.

نمودار ۱: نیمرخ میانگین‌های دو گروه عضو و غیرعضو هلال احمر بر اساس متغیرهای مورد مطالعه مأخذ: یافته‌های پژوهش

در این پژوهش پیش از انجام تحلیل کوواریانس به منظور بررسی پیش فرض نرمال بودن توزیع نمرات در جامعه از آزمون شاپیرو-ویلک^۱ و کولموگروف-اسمیرنف^۲ استفاده شد و نتایج در جدول شماره ۲ ارائه شده است. این نتایج نشان می‌دهد که در تمامی متغیرها سطح معنی‌داری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است ($P > 0/05$)، لذا توزیع نمرات در جامعه نرمال است. بنابراین، استفاده از تحلیل واریانس در داده‌های پژوهش بلا مانع است. پیش فرض دیگر برای استفاده از تحلیل واریانس، تساوی واریانس گروه‌ها است. اساس پیش فرض تساوی واریانس‌ها آن است که واریانس نمرات دو گروه در جامعه با هم برابر است، و از لحاظ آماری تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. در این پژوهش پیش از انجام تحلیل واریانس به منظور بررسی پیش فرض برابری واریانس‌ها از آزمون لوین^۳ استفاده شد. پیش فرض لوین در تمامی متغیرهای پژوهش تأیید گردید، بنابراین، می‌توان از روش تحلیل واریانس جهت تحلیل فرضیه‌ها استفاده کرد.

1 . Shapiro-Wilk
2 . Kolmogorov-Smirnov
3 . Levene's Test

جدول ۲- آزمون شاپیرو-ویلک و کولموگروف-اسمیرنف برای طبیعی بودن توزیع نمرات

آزمون کولموگروف-اسمیرنف			آزمون شاپیرو-ویلک			متغیر
P-Value	df	آماره	P-Value	df	آماره	
۰/۱۶۴	۲۰۰	۰/۱۱۶	۰/۱۲۳	۲۰۰	۰/۴۶۱	مطلوب جمعی
۰/۲۰۰	۲۰۰	۰/۱۳۹	۰/۲۶۵	۲۰۰	۰/۹۱۱	مطلوب گمنام
۰/۳۱۷	۲۰۰	۰/۱۵۲	۰/۲۳۱	۲۰۰	۰/۶۷۷	مطلوب در موقعیت بحرانی
۰/۶۷۷	۲۰۰	۰/۴۱۳	۰/۲۱۶	۲۰۰	۰/۸۴۵	مطلوب هیجانی
۰/۵۱۲	۲۰۰	۰/۲۵۱	۰/۱۷۶	۲۰۰	۰/۲۱۶	مطلوب متابعت آمیز
۰/۶۱۳	۲۰۰	۰/۲۹۱	۰/۵۱۰	۲۰۰	۰/۳۱۵	مطلوب نوع دوستانه
۰/۴۱۷	۲۰۰	۰/۳۳۳	۰/۴۹۷	۲۰۰	۰/۴۴۸	نمره کل گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب

مأخذ: یافته‌های پژوهش

در جدول شماره ۳ نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره یک‌راهه (مانووا) حاصل از بررسی تفاوت بین دانش‌آموزان عضو و غیرعضو در جمعیت هلال‌احمر شهرستان پاوه آورده شده است. بنابراین، با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت بین دو گروه دانش‌آموزان عضو و غیرعضو در جمعیت هلال‌احمر شهرستان پاوه از نظر نمره گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۳- تحلیل واریانس تفاوت دو گروه دانش‌آموزان در گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب

آماره‌های مختلف	ارزش	F	سطح معنی‌داری	مجدور انا	توان آماری
اثر پیلایی	۰/۱۶۹	۱/۱۳۸	۰/۰۳۴	۰/۷۷۵	۰/۸۱۶
لامبدای ویلکز	۰/۸۳۱	۱/۱۳۸	۰/۰۱۷	۰/۷۷۵	۰/۶۹۵
اثر هتلینگ	۰/۷۰۱	۱/۱۳۸	۰/۰۰۵	۰/۷۷۵	۰/۷۲۲
بزرگترین ریشه روی	۰/۷۰۱	۱/۱۳۸	۰/۰۰۲۱	۰/۷۷۵	۰/۷۱۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۴- تحلیل واریانس چندمتغیره تفاوت دو گروه دانش‌آموزان در گرایش به رفتار اجتماعی

شاخص	متغیر	میانگین مجذورات	df	آماره F	سطح معنی‌داری
گروه	مطلوب جمعی	۲۷/۵۳۵	۱	۰/۴۷۱	۰/۰۱۷
	مطلوب گمنام	۳۰/۱۲۹	۱	۰/۵۳۱	۰/۰۳۲
	مطلوب در موقعیت بحرانی	۲۴/۶۴۱	۱	۶/۱۸۳	۰/۰۲۹
	مطلوب هیجانی	۲۴/۵۶۴	۱	۰/۵۶۴	۰/۰۱۸
	مطلوب متابعت آمیز	۱۹/۸۰۶	۱	۲/۳۸۷	۰/۰۰۶
	مطلوب نوع‌دوستانه	۳۱/۷۵۴	۱	۴/۸۴۳	۰/۰۳۲
	نمره کل گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب	۴۲/۶۹۴	۱	۱۲/۸۸۳	۰/۰۱۶

مأخذ: یافته‌های پژوهش

همان‌طور که نتایج جدول شماره ۴ نشان می‌دهد بین دو گروه دانش‌آموزان با و بدون عضویت در جمعیت هلال احمر شهرستان پاوه در نمره کل گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب ($F=12/88$ و $P<0/016$) و ابعاد آن شامل رفتار اجتماعی مطلوب جمعی ($F=0/47$) و رفتار اجتماعی مطلوب گمنام ($F=0/53$ و $P<0/032$)، رفتار اجتماعی مطلوب در موقعیت اضطراری ($F=6/18$ و $P<0/029$)، رفتار اجتماعی مطلوب هیجانی ($F=6/18$ و $P<0/018$)، رفتار اجتماعی مطلوب متابعت آمیز ($F=2/38$ و $P<0/006$)، رفتار اجتماعی مطلوب نوع‌دوستی ($F=4/84$ و $P<0/032$) از نظر آماری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به میانگین نمرات در جدول توصیفی (شماره ۱) چنین استنباط می‌شود که دانش‌آموزان عضو در گروه جمعیت هلال احمر در مقایسه با دانش‌آموزان غیر عضو در جمعیت هلال احمر گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب قوی‌تر و بالاتری داشته‌اند. بنابراین، فرضیه کلی پژوهش تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری:

کار داوطلبانه را می‌توان به بهترین وجه به‌عنوان یک فعالیت بدون دستمزد و غیرانتفاعی تعریف کرد که معمولاً در خدمت منافع عمومی است. جنبه داوطلبانه بودن آن ضروری

است و آن را از سایر اشکال کار متمایز می‌کند (گونتر و همکاران^۱، ۲۰۲۲). هدف از اجرای پژوهش حاضر، مقایسه گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب یا رفتار جامعه‌پسندانه در دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم عضو و غیرعضو هلال‌احمر در بستر تحول فردی بود. نتایج نشان داد که بین دو گروه دانش‌آموزان با و بدون عضویت هلال‌احمر شهرستان پاوه در نمره کل گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب و ابعاد آن از نظر آماری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به میانگین نمرات در جدول توصیفی چنین استنباط می‌شود که دانش‌آموزان عضو در گروه جمعیت هلال‌احمر در مقایسه با دانش‌آموزان غیرعضو در جمعیت هلال‌احمر گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب قوی‌تر و بالاتری داشته‌اند. بنابراین فرضیه کلی پژوهش تأیید می‌شود. اگر چه، پیشینه پژوهش مرتبط با گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب بر سایر جمعیت‌های آماری مانند سالمندان، جانبازان، دانشجویان بدون لحاظ عضویت داوطلبانه در نهادها و سازمان‌های عام المنفعه متمرکز بوده است و امکان مقایسه را فراهم نمی‌کند، با این حال پژوهش حاضر به درک عمیق‌تر ما از متغیر مورد مطالعه در افراد داوطلب برای سودرسانی به دیگران بدون لحاظ نفع شخصی کمک می‌کند. با این حال، به رویکردهای نظری در ارتباط با تبیین یافته‌های پژوهش حاضر می‌پردازیم.

در ارتباط با انتخاب جامعه آماری پژوهش از نظر جنسیت باید خاطر نشان ساخت که همدلی^۲ از عوامل برانگیزاننده مهم در رفتارهای مطلوب اجتماعی و جامعه‌پسندانه است. همدلی به‌طور معنی‌داری در زنان بالاتر از مردان گزارش شده است (شین، پارک و لی^۳، ۲۰۲۲ و خانجانی و همکاران، ۱۳۹۶). در واقع، این دیدگاه که همدلی و همدردی^۴ رفتار جامعه‌پسند و مطلوب اجتماعی را برمی‌انگیزاند، از حمایت‌های تجربی فراوانی برخوردار است (کاماس و پرستون^۵، ۲۰۲۱). رفتارهای جامعه‌پسندانه در زنان، بیشتر رابطه‌ای و گروهی است و در مردان بیشتر نماینده‌ای و به‌صورت جهت‌گیری شده مانند تمرکز بر قدرت همکاری است. منشأ این باورها تحت تأثیر پردازش هورمونی، انتظارات اجتماعی و موقعیت‌های فردی قرار دارند (برادران و رنجبرنوشی، ۱۴۰۰). در این پژوهش به این دلیل

1 . Güntert., Wehner & Mieg.

2 . empathy

3 . Shin., Park. & Lee.

4 . sympathy

5 . Kamas. & Preston.

سعی شد که نمونه آماری از نظر جنسیت، متجانس انتخاب شود. با این حال، پرداختن به رفتار جامعه پسند یا گرایش به رفتارهای اجتماعی مطلوب، به ساختن یک جامعه تاب آور ۱ در مقابل بلایا کمک می‌کند، که این می‌تواند به توانایی پایدار یک جامعه برای مقاومت، سازگاری و بازیابی سریع از ناملازمات منجر شود. «احساس وظیفه برای انجام یاری رسانی ۲» در کنار «شفقت ناشی از فاجعه ۳» که به مشارکت مبتنی بر نوع دوستی در هنگام وقوع بلایا اشاره دارد، را می‌توان از صفات شخصیتی افراد با گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب عنوان کرد (وایدنر و همکاران ۴، ۲۰۲۲). بر این اساس، می‌توان در دانش آموزان داوطلب عضویت در هلال احمر، سطوح بالایی از احساس انجام وظیفه نسبت به یاری رسانی و شفقت ورزی در هنگام وقوع بلایا را استنباط نمود.

علاوه بر این موارد، نیلسون و همکاران^۵ (۲۰۱۷)، در پژوهش خود با عنوان «مردان و زنان چگونه یاری رسانی می‌کنند؟ اعتباریابی یک مقیاس چندبعدی برای رفتار جامعه‌پسندی» نشان دادند که مردان غالباً در موقعیت‌های که نیاز به حمایت فیزیکی بیشتر است، مداخله می‌کنند و زنان در شرایطی که حمایت عاطفی موقعیت برجسته تر باشد، جهت یاری رسانی فعالانه اقدام خواهند نمود.

انسان‌ها با وجود این که بر اساس نیازهای خود به دنبال کسب منافع فردی هستند، ولی در زندگی خود به صورت رسمی یا غیررسمی با اجتماعات، گروه‌ها، سازمان‌ها و به‌طور کلی انسان‌های دیگر سروکار دارند و در موقعیت‌های مختلف، منافع فردی و منافع جمعی افراد باهم برخورد می‌کنند و در چنین موقعیت‌هایی ناچار به انتخاب هستند. او همواره باید یاد بگیرد که چگونه در جمع زندگی کند و درعین حال نیازهای خود را نیز تأمین کند بر اساس نظریه مازلو، انگیزه تعلق بالا در افراد باعث می‌شود که افراد نیاز و خواست بیشتری به ارتباط با دیگران، میل به یکی شدن با گروه و درآمیزی با دیگران را داشته باشند. بنابراین تمایل بالایی داشته باشد که رفتارهایی را در خود تقویت کنند که نشانه‌های همکاری و همدلی و کمک به دیگر اعضای جامعه در آن محسوس باشد که در نهایت منجر بالا رفتن رفتارهای جامعه‌پسند در آن‌ها می‌شود (یعقوبی و محمدی، ۱۴۰۰).

- 1 . community resilience
- 2 . feel a duty to do so
- 3 . catastrophe compassion
- 4 . Wider, Lim, Wong, Chan & Maidin.
- 5 . Nielson, Padilla-Walker & Holmes.

در تبیین دیگری بر اساس مفهوم دیدگاه‌گیری می‌توان اذعان داشت که اجتماعی بودن مستلزم تعامل با دیگران، و یک تعامل قاطع، مستلزم درک دیدگاه دیگری است. همان طوری که در بخش پیشینه پژوهش آمد، این دیدگاه را به‌عنوان توانایی درک، تفسیر و آگاهی از حالات عاطفی- روانی خود و دیگران تعریف می‌کنند. این توانایی، بیانگر قابلیت عاطفی-شناختی است که نشان می‌دهد بر پایه آن افراد چگونه خودشان را در موقعیت‌های خاص در می‌یابند. بررسی‌ها نشان داده‌اند که یکی از مواردی مؤثر بر دستیابی به شخصیت جامعه‌پسند، توانایی دیدگاه‌گیری است. که به نظر می‌رسد از عوامل بالاتر بودن میانگین نمرات متقاضیان عضویت در فعالیت‌های داوطلبانه در هلال احمر است. به همین دلیل پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، سهم و نقش این ظرفیت عاطفی-شناختی یعنی دیدگاه‌گیری موردنظر واقع شود (رضایی و وثوقی کلنتری، ۱۴۰۰).

درواقع، برخورداری از گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب و جامعه‌پسندی، زمینه ارتباطات دوستانه با دیگران را فراهم نموده و موجب همدردی با سایرین و شفقت‌ورزی نسبت به آنان شده و زمینه حمایت از افراد نیازمند را موجب می‌شود. در نتیجه، این گرایش‌ها موجب شکوفایی اجتماعی افراد می‌شود و قدرت استدلال اخلاقی آن‌ها را ارتقا می‌بخشد. از یک نگاه ژرف‌تر، می‌توان اذعان نمود، افراد برخوردار از گرایش‌های مذکور، از اعتماد اجتماعی بالاتری بهره می‌برند و درنهایت، سلامت روانی- اجتماعی مطلوبی نیز دارند (طالقانی و همکاران، ۱۳۹۸).

به‌رحال، رفتارهای اجتماعی مطلوب نوع‌دوستانه، تحت عنوان کمک داوطلبانه به دیگران به دلیل نگرانی نسبت به رفاه و نیازهای دیگران تعریف شده است که به‌واسطه پاسخگویی از روی همدردی، هنجارها و اصول درون‌سازی شده ثابت برای کمک به دیگران بروز می‌یابد بنابراین این احتمال که این نوع از رفتارها توسط ملاحظات اخلاقی داخلی هدایت شود؛ قابل تأمل است (دماری و همکاران، ۱۴۰۰).

اگرچه، سازمان‌ها هنگامی می‌توانند به موفقیت و اهداف راهبردی خود برسند که افرادی را جذب کرده باشد که از توانایی و علاقه برای ایفای رسالت خویش برخوردار باشند، سازمان‌ها نیز به‌نوبه خود جهت نگهداری و تداوم همکاری به ویژه، داوطلبانه، موظفاند آموزش توسعه فردی نیروهای انسانی را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهند. مدیران موفق لزوم این آموزش را به‌درستی درک و زمینه بروز قابلیت‌های بالقوه افراد را فراهم می‌کنند.

در نگرش سازمان‌هایی که برای توسعه‌سازمانی اهمیت خاصی قائل هستند، آموزش و تربیت نیروی انسانی نه تنها هزینه محسوب نمی‌شود بلکه، نوعی سرمایه‌گذاری است که سازمان را از حالت ایستایی به سمت پویایی سوق می‌دهد. توسعه فردی به‌عنوان یک ابزار کاربردی توانمند ساز بستری را برای مشارکت فعال، متعهدانه، توأم با اعتمادبه‌نفس را برای اعضای هر ارگانی تدارک خواهد دید (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۹). بنابراین، در طرح توسعه فردی ضمن در نظر گرفتن تناسب فرد با سازمان، برنامه‌های استعدادسنجی در جذب نیروها را پیگیری و راهبردهای آموزش، جانشین پروری، تعیین مسیر پیشرفت شغلی را برای افراد داوطلب و علاقه‌مند به مشارکت‌های غیرانتفاعی را پیاده‌سازی نمایند (نامخواه سرکندی و همکاران، ۱۳۹۸).

در ارتباط با محدودیت پژوهش لازم به یادآوری است که مقطعی بودن پژوهش، نمونه‌گیری غیراحتمالی، محدود شدن نمونه پژوهش به دانش آموزان دختر را در تعمیم‌یافته در نظر گرفت. محدودیت دیگر پژوهش به شیوه گردآوری داده‌ها مربوط است و از ابزارهای خود-گزارشی یعنی پرسشنامه‌ها استفاده شده است. اصلی‌ترین مشکل این شیوه جمع‌آوری داده‌ها در کنترل تأثیر مطلوبیت اجتماعی نهفته است. به‌عنوان مثال، در طول زمان پاسخ‌دهی، آزمودنی‌ها گزینه‌ای را که آن‌ها را بهتر جلوه می‌دهد انتخاب می‌کنند و نه گزینه‌ای را که به‌طور صحیح شرایط فعلی آن‌ها را توصیف می‌کند. این مسئله منجر به کاهش کارایی ابزار اندازه‌گیری می‌شود. از سوی دیگر، استفاده از سنج‌های خود-ارزیابی بستری برای تورش یا سوگیری است که لزوماً پاسخ‌های خنثی و بی‌جهت یا خالی از ارزش را دربر نمی‌گیرد. بنابراین، به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی نقش جنسیت را بررسی و از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شود. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر در جذب افراد داوطلب برای همکاری در سازمان‌ها و ارگان‌هایی که درصدد یاری‌رسانی به اعضای جامعه هستند، به‌منظور ماندگاری آنان در این نوع از فعالیت‌ها و همراهی شدن با نهادها و تشکلات مردمی، پیشنهاد می‌شود نیروها را از نظر صفات شخصیتی مانند گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب و نوع‌دوستی مورد ارزیابی قرار دهند.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی: مقاله حامی مالی ندارد.
 مشارکت نویسندگان: تمام نویسندگان در آماده‌سازی مقاله مشارکت داشته‌اند.
 تعارض منافع: بنا بر اظهار نویسندگان در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.
 تعهد کپی‌رایت: طبق تعهد نویسندگان حق کپی‌رایت رعایت شده‌است.

References

- Aghili, S., nafari, N., Ghaiyoomi, A., & ghorbani ghalajlo, R. (2020). Designing an Individual Development Model as a Strategic Approach to Human Resources Development of Knowledge Based Organizations (Case: Selected ICT Companies). *Journal of Research in Educational Science*, 14(Special Issue), 53-68. (In Persian).
- Ahmadi, S. (2009). Check altruism in everyday social relations and factors affecting it. *Iranian Journal of Sociology*, 10(2), 87-108. (In Persian).
- Akbari Lake M., Shermin, Sh., Shams, J., Broumandnia N. (2020). Comparison of personality traits of altruism among first year medical students and after comprehensive and final year basic science exam in Shahid Beheshti University of Medical Sciences in 1396-97. *Research in Medicine*. 44 (2):385-390. (In Persian).
- Aytaç, K. Y., & Kartal, M. (2016). Analyzing the prosocial tendency of students studying at physical education and sports department. *In SHS Web of Conferences* (Vol. 26, p. 01047). EDP Sciences.
- Azizi A, Fathi Vajargha K, Arefi M, Abolghasemi M. (2020). Explaining the Human Resources Training and Improvement Paradigm: Focusing on the Individual Development Model (IDP). *Journal title 2020*; 12 (4):59-69. (In Persian).
- Baradaran, M., & Ranjbar Noushari, F. (2021). Prosociality in College Students: The Role of Temperament -Character Dimensions and Perceived Social Support. *Social Psychology Research*, 11(43), 105-122. (In Persian).
- Damari B, Emami Razavi S H, Hajebi A, Elahi E. (2021). The Pro-Social Behaviors: Necessity of the Promotion of Social Health of Iranians. *sjsph*; 19 (2) :123-136. (In Persian).
- Dehghanan, H., Shakeri, E., & Azarirad, S. (2020). Investigating the Relationship between Poor Volunteers' Fit with their Organization and Intention to Quit with Emphasis on the Role of Burnout, Spirituality and Narcissism. *Public Administration Perspaective*, 11(2), 149-176. . (In Persian).

- Delavar, Ali (1400). *Research method in psychology and educational sciences*. Tehran: Edition Publications. Fifth edition. . (In Persian).
- Emadi, S. M., jafarinia, G., & Amini, N. (2021). Investigating the relationship between social trust and the tendency to participate voluntarily in the activities of the Red Crescent Society (Case of study: Isfahan). *Sociological Researches*, 15(3), 7-28. (In Persian).
- Golchin, Masoud. Hosseini, Mohammadreza. Emamalizadeh, Hossein and Elmenari, Ali Murad.(2015). Empirical analysis of the relationship between social factors and the tendency to altruistic behaviors (case study: citizens of Hamadan). *Urban Sociological Studies*. 6(19):112-85. (In Persian).
- Gui, F., Tsai, C. H., & Carroll, J. M. (2022). *Community Acknowledgment: Engaging Community Members in Volunteer Acknowledgment*. Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction, 6(GROUP), 1-18.
- Güntert, S. T., Wehner, T., & Mieg, H. A. (2022). *Organizational, motivational, and cultural contexts of volunteering: The European view*, Springer Nature.URL: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/54020>
- Kajbaf, Mohammad Bagher; Sajadian, Ilnaz; Nouri, Abolghasem. (1389). Examining the factor structure, validity and reliability of the Prosocial Tendencies scale among students. *Journal of Evolutionary Psychology*. 21(38):110-118. (In Persian).
- Kamas, L., & Preston, A. (2021). Empathy, gender, and prosocial behavior. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 92, 101654.
- khanjani, Z., & bahadorikhosroshhi, J. (2017). Investigation of empathy development, internalization and externalizing disorders in male and female students 5 to 11 years. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 8(30), 195-218. (In Persian).
- Lampridis, E., & Papastylianou, D. (2017). Prosocial behavioural tendencies and orientation towards individualism–collectivism of Greek young adults. *International Journal of Adolescence and Youth*, 22(3), 268-282.
- Marsh, N., Marsh, A. A., Lee, M. R., & Hurlemann, R. (2021). Oxytocin and the Neurobiology of Prosocial Behavior. *The Neuroscientist*, 27(6), 604–619.
- Memmott-Elison, M. K., Yu, M., Maiya, S., Dicus, J. L., & Carlo, G. (2022). Relations between stress, coping strategies, and prosocial behavior in US Mexican college students. *Journal of American college health*, 70(6), 1644-1650.
- Mesurado, B., Guerra, P., De Sanctis, F., & Rodriguez, L. M. (2022). Validation of the spanish version of the prosocial behavior toward different targets scale. *International Social Work*, 65(1), 175-186.
- moatamedi, A. (2019). Prosocial Behavior Prediction in the Elderly Based on the Relationship with God and Demographic Characteristics. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 10(37), 41-62. (In Persian).

- Mohaghegi, H., zoghi paidar, M. R., yaghoobi, A., yarmohammadi vassel, M., & mohammadzadeh, S. (2016). Codification and Validation of a Scale to Measure Social Perspective Taking. *Social Cognition*, 5(1), 20-34. (In Persian).
- Mousabeygi, T., Soroushnia, S., Saffarina, M., & Aghayousefi, A. (2022). Predicting Socialism based on Social Exchange Styles and Parenting Styles in Student. *Social Psychology Research*, 12(45), 85-100. (In Persian).
- Namkhah sarkande, N., abbaspour, A., & abdollahi, H. (2019). Feasibility study of implementing a personal development program based on work environment learning In the National Petrochemical C. *Research on Educational Leadership and Management*, 5(20), 63-89. . (In Persian).
- Nielson, M. G., Padilla-Walker, L., and Holmes, E. K. (2017). How do men and women help? Validation of a multidimensional measure of prosocial behavior. *Journal of Adolescence*, 56, 91-106.
- Nooien, A., Kajbaf, M. B., & Foroudastan, M. (2013). Prosocial Behaviors and Altruism among Citizens of Isfahan. *Journal of Applied Sociology*, 24(2), 201-220. . (In Persian).
- Pfattheicher, S., Nielsen, Y. A., & Thielmann, I. (2022). Prosocial behavior and altruism: A review of concepts and definitions. *Current opinion in psychology*, 44, 124-129.
- Rezayi, S., & Vosough kalantari, A. (2021). The effectiveness of the social competence intervention program on prosocial- behaviors of gifted students with low-achieving. *Social Psychology Research*, 11(43), 123-140. . (In Persian).
- Richaud, M. C., Mesurado, B., & Cortada, A. K. (2012). Analysis of dimensions of prosocial behavior in an Argentinean sample of children. *Psychological reports*, 111(3), 687-696.
- Shin, H. S., Park, H., & Lee, Y. M. (2022). The relationship between medical students' empathy and burnout levels by gender and study years. *Patient Education and Counseling*, 105(2), 432-439.
- Taleghani N, Mardani Hamooleh M, Seyedfatemi N, Haghani H. (2019).Viewpoints of Nurses toward Prosocial Tendencies at the Teaching Hospitals Affiliated to Iran University of Medical Sciences. *Iran Journal of Nursing*; (120):50-59. . (In Persian).
- Van der Graaff, J., Carlo, G., Crocetti, E., Koot, H. M., & Branje, S. (2018). Prosocial behavior in adolescence: Gender differences in development and links with empathy. *Journal of youth and adolescence*, 47(5), 1086-1099.
- Walsh, J. J., Christoffel, D. J., Wu, X., Pomrenze, M. B., & Malenka, R. C. (2021). Dissecting neural mechanisms of prosocial behaviors. *Current Opinion in Neurobiology*, 68, 9-14.

- Wider, W., Lim, M. X., Wong, L. S., Chan, C. K., & Maidin, S. S. (2022). Should I Help? Prosocial Behaviour during the COVID-19 Pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(23): 1-10.
- Wong, T. K., Konishi, C., & Kong, X. (2021). Parenting and prosocial behaviors: A meta-analysis. *Social Development*, 30(2), 343-373.
- Yaghoobi, A., & Mohammadi, S. (2021). The Effect of Affiliation Motivation on Prosocial Behavior: The Mediating Role of Empathy and Self-Efficacy. *Social Psychology Research*, 11(42), 17-34. . (In Persian).
- Yao, Z., & Enright, R. (2022). Social class and prosocial behavior in early adolescence: The moderating roles of family and school factors. *Journal of Moral Education*, 1-15.
- Ye, Y., Long, T., Liu, C., & Xu, D. (2020). The Effect of Emotion on Prosocial Tendency: The Moderating Effect of Epidemic Severity under the Outbreak of COVID-19. *Front. Psychol.* 11:588701.

COPYRIGHTS

This license allows others to download the works and share them with others as long as they credit them, but they can't change them in any way or use them commercially.

